

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Tereza Fučíková

Tělesné modifikace – fenomén dnešní doby?

Motivy pro piercing, tetování a další tělesné modifikace v historii a dnes

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Tereza Fučíková**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

Fučíková, Tereza. *Tělesné modifikace – fenomén dnešní doby? Motivy pro piercing, tetování a další tělesné modifikace v historii a dnes*. Praha, 2012. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá tématem tělesných modifikací, především dvěma nejběžnějšími v dnešní společnosti: tetováním a piercingem. V teoretické části práce jsou pomocí kompilace i komparace knih či odborných prací zabývajících se tímto tématem zdůrazněny kořeny těchto modifikací v minulosti a jejich proměny a vývoj až po dnešní dobu. Druhou část práce tvoří praktická část, která zahrnuje kvantitativní výzkum doplněný částí rozhovorů z předvýzkumu spolu s analýzou výsledků výzkumu, díky kterému se autorka snaží získat vlastní náhled na současnou situaci a vývoj tohoto fenoménu dnešní doby. Ve výzkumu byl důraz kladen pouze na jedince mající tělesné modifikace, na jejich pohnutky a motivy, které je vedly k těmto modifikacím i jejich názory na ostatní modifikované jedince. Výzkum má poukázat především na to, zda jsou tělesné modifikace pouze módní záležitostí nebo zda mají pro nositele hlubší význam.

Abstract

This bachelor's work deals with the theme of body modifications, especially with two which are the most common in our society: tattoo and piercing. In the theoretical part, there are emphasized roots of these modifications in the past, their changes and development till the present. This is done by compilation and comparison of books and professional works dealing with this topic. The second part is practical. It encompasses quantitative research completed with parts of interviews from pre-research together with analysis of research results. Owing to this the author of this bachelor's work tries to gain her own view on present-day situation and the trend of this phenomenon of our time. The research concentrates on individuals who have these modifications, on their incentives and motives leading to the modifications and their views on the other modified individuals. The research is to point out whether body modifications are only the matter of fashion or if they have a special meaning for the holder.

Klíčová slova

Identita, hodnoty, tělesnost, estetika, rituál, tělesné modifikace

Keywords

Identity, values, physicality, aesthetics, ritual, body modifications

Rozsah práce: 64 926 znaků (od úvodu po závěr)

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12.12.2012

Tereza Fučíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce prof. PhDr. Josefu Kandertovi, CSc. za ochotu, čas a cenné rady při zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za poskytnutí vhodných podmínek a morální podporu při psaní práce.

Institut sociologických studií

Projekt bakalářské práce

Předpokládaný název práce: *Tetování, piercing a další tělesné modifikace – trend či životní styl?*

Námět práce – formulace problému:

Pokusila bych se o srovnání motivů pro tetování a piercingy u primitivních kmenů a v moderní společnosti, zjistila bych, čím se liší a co mají naopak společného, tzn. zda i v dnešní moderní společnosti jsou tělesné úpravy brány a chápány jako rituální, náboženské či spojené s životní filosofií nebo zda jsou tělesné úpravy v moderní společnosti brány čistě jako trend a módní záležitost.

Předpokládaná metodologie:

Nejprve bych se zaměřila na samotnou definici pojmů vyskytujících se v mé práci s pomocí dostupné odborné literatury. Pokusila bych se definovat pojem tělesných modifikací, do kterých spadá nejen tetování a piercing, ale i další estetické úpravy, zároveň bych se pokusila i o definici trendu či modernosti, který stojí v protikladu vůči těmto trvalým úpravám vzhledu.

Poté bych problém zkoumala pomocí hloubkových rozhovorů zaměřených na několik mladých jedinců ve věku 15 - 35 let, jichž se téma mé bakalářské práce přímo dotýká a mají s tetováním, piercingem a dalšími tělesnými modifikacemi osobní zkušenost. Tyto respondenty budu vyhledávat převážně v piercingovém a tetovacím studiu Hell, kde se budu ptát lidí, kteří zde pracují již několik let a sami mají s tetováním a dalšími modifikacemi bohaté zkušenosti i na svém těle, ale i mezi svými přáteli a známými.

Motivy primitivních kmenů bych čerpala z odborné literatury a následně bych provedla vzájemné srovnání obou skupin.

Předpokládaná struktura práce:

1. Úvod
2. Teoretická část
 - 2.1. Historie tetování

- 2.2. Historie piercingu
- 3. Praktická část
 - 3.1. Metodologie
 - 3.2. Analýza výzkumu, výsledky šetření
- 4. Shrnutí práce, závěr

Orientační seznam literatury:

Bauman, Zygmunt: *Tekutá modernita*. Praha: Mladá fronta, 2002

Fiksa, Radek: *Encyklopedie bodyartu*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2009

Fiksa, Radek: *Piercing*. Světnov: Sowulo Press, 2005

Fiksa, Radek: *Tetování*. Světnov: Sowulo Press, 2005

Goffman, Erving: *Stigma*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003

Robley, Horatio Gordon: *Tetování mezi Maory*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2008

Rychlík, Martin: *Dějiny odívání*. Praha: Lidové noviny, 2005

Spennemann, Dirk H. R.: *Tetování na Marshallových ostrovech*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007

Obsah:

Úvod.....	2
1. Teoretická část.....	3
1.1. Sociologie zdobení těla.....	3
1.2. Historie tetování.....	4
1.2.1. Nejstarší tetování.....	4
1.2.2. Maorské tetování – Moko.....	6
1.2.3. Marshallovy ostrovy.....	8
1.3. Historie tetování v moderní společnosti.....	9
1.4. Historie piercingu.....	10
1.5. Historie piercingu v moderní společnosti.....	12
2. Metodologie.....	13
2.1. Cíle výzkumu.....	13
2.2. Metoda sběru a výběr respondentů.....	13
2.3. Validita výzkumu, faktory ovlivňující rozložení respondentů.....	13
2.4. Hypotézy.....	15
3. Výzkumná část.....	16
3.1. rozdělení podle pohlaví.....	16
3.2. rozdělení podle vzdělání.....	22
Závěr.....	25
Slovník pojmů.....	26
Seznam použité literatury.....	28
Seznam příloh.....	29
Přílohy.....	30

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám narůstajícím fenoménem tělesných modifikací v dnešní společnosti. Téma jsem si vybrala především z toho důvodu, že lidé svým vzhledem mohou ovlivňovat smýšlení ostatních lidí o nich samých. Jak říká například DeVito ve své knize o základech mezilidské komunikace: „*Podle toho, jak se oblékáte, mohou druzí posuzovat, přinejmenším zčásti, do jaké společenské třídy patříte, jaké máte názory (například konzervativní a liberální), jaký máte smysl pro styl a jak jste kreativní.*“ [DeVito, 2008: 165]

Proto vznikají módní trendy a většina společnosti se často do těchto trendů stylizuje, aby tzv. nešli proti proudu a nijak nevyčnívali ze společnosti. Druhým případem jsou pak jedinci, kteří se snaží dělat vše proto, aby byli nekonformní a právě tělesné modifikace pro ně často byly prostředkem k odlišení se a vyčlenění ze současných trendů společnosti. Tato otázka souvisí i s pojmem sociálních rolí, které používá například Erving Goffman ve svém díle *Všichni hrajeme divadlo*. „*Informace o jedinci pomáhají charakterizovat situaci, umožňují ostatním předem odhadnout, co od nich dotýčný bude očekávat a co oni mohou očekávat od něj. Pozorovatelé, kteří dotýčného neznají, mohou z jeho chování a vzhledu postupně shromáždit záchytné body, které jim umožní užít předchozích zkušeností s podobnými jednotlivci, nebo, což je důležitější, aplikovat na něj jinde ověřené stereotypy.*“ [Goffman, 1999: 10] Lidé nás tedy posuzují nejen podle oblečení či účesu, ale také podle módních doplňků, šperků a všech viditelných detailů doplňující náš vzhled. Je tedy pouze na nás, jak se před ostatními budeme prezentovat, co vše ukážeme a co naopak budeme skrývat.

Otázkou však je, jak a zda se tetování, které je prakticky neodstranitelnou a trvalou tělesnou modifikací, může stát módním trendem? Módní trendy jsou jak je známo dočasnou, neustále se měnící tendencí a trvalé tetování by tedy mělo být v naprostém nesouladu s módními trendy. Tato práce je rozdělena do několika částí. V praktické části své práce bych chtěla najít odpovědi nejen na výše zmíněnou otázku, ale také na to, proč se lidé rozhodují modifikovat své tělo, zda to pro ně má hlubší smysl nebo je to pouze otázka vnímání estetiky a módy a nakonec i na to, co mají nositelé těchto modifikací společného a v čem se naopak odlišují. Této části předchází část věnovaná metodologii, kde popisují jaký typ a metodu výzkumu jsem si pro sběr dat zvolila a proč. V teoretické části jsem se zaměřila na historii tetování a piercingu, od prvního dochovaného tetování, přes tetování v kmenových společnostech až po

historii tetování v dnešní moderní společnosti, stejně tak u piercingu na první zmínky o propichování až po současnost. Do práce jsem také v závěru zakomponovala slovníček pojmů pro snazší orientaci a chápání různých typů tělesných modifikací.

1. Teoretická část

1.1. Sociologie zdobení těla

Na zdobení těla můžeme nahlížet z různých pohledů. Výzkumu sociální stigmatizace se například věnoval americký sociolog kanadského původu Erving Goffman. Zdobení těla se stigmatizací úzce souviselo spíše v minulosti, několik let či desítek let zpět. V dnešní době se již o stigmatizaci tělesně modifikovaných jedinců mluvit nedá, jelikož většina z nich považuje zdobení těla spíše za moderní a trendovou záležitost než za odchylku od běžné společnosti, na kterou se pohlíží negativně. Erving Goffman se kromě stigmatizace věnoval také zkoumání sociálních rolí, které se zdobením těla mohou také velmi úzce souviset. I v dnešní době, kdy jsou již měřítko posunuta více k liberálním názorům na tělesné modifikace, se stále můžeme setkat s negativními reakcemi na zdobení těla například v některých typech zaměstnání. Sociální role tedy mohou například ovlivňovat rozhodnutí, zda tetování či jiná tělesná modifikace nebude mít negativní vliv při výběru budoucí pracovní příležitosti, např. při práci s dětmi či na vrcholových manažerských pozicích, kdy se očekává seriózní a příjemný vzhled, což se z pohledu společnosti může s viditelnými tělesnými modifikacemi zdát neslučitelné.

Tímto tématem se již dříve ve svých bakalářských či diplomových pracích zabýval například PhDr. Mgr. Martin Rychlík, Ph.D., který svou práci pojal čistě teoreticky, spíše jako encyklopedický výklad a historii. Později na toto téma napsal i knihu, ze které vycházím v teoretické části své práce. Další prací zabývající se tělesnými modifikacemi, konkrétně pouze piercingem je diplomová práce od Martina Heřmanského o výskytu a důvodech oblíbenosti piercingu u pražské středoškolské mládeže. Na rozdíl od mé práce je tato práce zaměřená pouze na jeden typ tělesných modifikací – piercing – který je pouze dočasnou modifikací (resp. polotrvalou, po vyjmutí šperku na místě vpichu zůstává obvykle nepatrná jizva, která však na rozdíl od ostatních modifikací není téměř viditelná a v některých místech mizí úplně)

Další prací na téma tělesných modifikací byla diplomová práce Renaty Bosákové z r. 2002, která se, stejně jako Martin Heřmanský na rozdíl od mé práce, věnuje pouze jedné tělesné modifikaci pouze u žen a pouze z teoretického hlediska.

Fenoménem tělesných modifikací se ve svých pracích zabývali i další studenti ISS, např. v roce 2009 Adéla Riegerová (*Tělesné modifikace v kultuře žáků středního odborného učiliště, FHS, jejíž vedoucí práce byl již zmíněný Martin Heřmanský a stejně jako on se zaměřovala pouze na úzkou skupinu populace*) či práce z roku 2012 Pavlína Musilové (*Těžké tělesné modifikace a tělesné sebepojetí., FHS, zaměřená pouze na těžké modifikace, kterým se ve své práci věnuji spíše okrajově*) a Sára Kolářové (*Fenomén Body modification: Sociologická interpretace, FSV*).

1.2. Historie tetování

1.2.1. Nejstarší tetování

Tetování má bohatou a dlouhou historii a v různých společnostech i v různých obdobích se jeho významy, funkce a názory na něj mohou zásadně lišit.

Tetování, jak říká Ferguson a Procterová ve své knize „*je odrazem základní lidské touhy či potřeby zdobit tělo. Mnoho rozdílných technik a stylů ukazuje, jak různí lidé v různých situacích spontánně a samostatně hledají svou individuální cestu k vyjádření této potřeby.*“ [Ferguson, Procterová, 1998: 10]

Bohužel, kvůli omezené trvanlivosti lidské kůže, i přes perfektní balzamovací a mumifikační schopnosti například starých Egyptanů se můžeme pouze dohadovat, kdy se opravdu objevilo vůbec první tetování. Lze však předpokládat, „*že tetování je praktikováno od pravěkých dob, kdy naši opičí předkové poprvé začali rozvíjet své vlastní znalosti, formovali se do sociálních skupin a používali nástroje.*“ [Ferguson, Procterová, 1998: 10]

Někteří antropologové předpokládali, že je výzkum dovede až do doby před 14 000 lety, nejstarším dochovaným potetovaným se však stal tzv. Ötzi, „Ledový muž“, nalezený v horách v Ötzském údolí v rakouských Alpách, kterého na jeho cestách pravděpodobně zastihla silná bouře, díky které zůstal ve svém ledovém hrobě zachovalý až do doby, než ho objevili němečtí turisté Erika a Helmut Simonovi. Ötziho stáří se však v různých příručkách a knihách o tetování liší. Martin Rychlík uvádí informaci, že „*Ötzi je 5100 až 5350 let starý „Ledový muž*“ [Rychlík, 2005: 61], dále se informace liší i v počtu konkrétních Ötziho tetování, kdy

Rychlík píše „*Celkem bylo nalezeno čtrnáct skupin znamení v podobě jedné až sedmi čárek a dvou křížů: dva paralelní kroužky kolem levého zápěstí, čtyři svazky čárek vlevo od bederní páteře, jedna skupina čárek vpravo od bederní páteře, znamení ve tvaru kříže na vnitřní straně pravého kolena, tři skupiny čárek na levém lýtku, malé znamení ve tvaru kříže vlevo vedle Achillovy šlachy, skupina čárek na pravém chodidle, skupina čárek vedle pravého vnějšího kotníku a skupina čárek nad pravým vnitřním kotníkem. Lékaři dosud [1995] nedokázali rozhodnout, zda u proužků na levém zápěstí jde o tetování, nebo o důsledek pevně staženého ovázání, třeba provázkem, které sice nepřerušilo krevní oběh, ale zanechalo na pokožce výrazné stopy...“ [Rychlík, 2005: 62], ale například v knize Tetování, kterou sepsal Radek Fiksa se objevuje informace: „*jedním z nejslavnějších zástupců je přes 3500 let starý ‚Ötzi‘, jehož více než čtyřicet tetování sloužilo pravděpodobně k léčebným účelům*“ [Fiksa, 2005: 16]. Na léčebných účelech tetování se však oba autoři celkem shodují. Rychlík uvádí, že „*tyto značky mohly být terapeutické a možná měly za cíl zmírnit bolest starých ran a osteoartritidu, kterou rentgen objevil v krční páteři a pravé kyčli.*“ [Rychlík, 2005: 63]*

Před tímto unikátním nálezem nejstaršího potetovaného člověka se považovaly za nejstarší tetování „*barevné znaky na kůži egyptské kněžky Hathor, jejíž mumii lze zařadit do Střední říše, tedy v letech 2040 až 1780 př. n. l.*“ [Konrad Spindler, 1998: 158, citováno z: Rychlík, 2005: 63]. Tato kněžka se jmenovala Amunet a po nalezení jejího těla při vykopávkách v roce 1891 bylo její tetování dobře viditelné, patně díky pečlivé mumifikaci. Tetování bylo eliptického útvaru, tvořeno tečkami na podbřišku, zároveň však i na končetinách, podle odborníka na staroegyptskou tatuáž Roberta S. Bianchiho mělo toto tetování „*nepochybně smyslný podtón*“ [Robert S. Bianchi, 1988: 22, citováno z: Rychlík, 2005: 64]

Rychlík toto tvrzení podporuje myšlenkou, že „*sošky s podobnými vzory byly nalezeny v řadě hrobek a podle egyptologů značí plodnost a sexualitu.*“ [Rychlík, 2005: 64]

Kromě zdůraznění smyslnosti mohlo mít tetování například ochrannou funkci. Například v Barmě si místní nechávali dělat tetování pomocí speciálních nástrojů. „*Na každém nástroji, kterým je samotný amulet prováděn, je na konci upevněna soška. Tato soška představuje boha, který má tu sílu chránit před zlými silami a tuto sílu předávat při provádění tetování.*“ [Fiksa, 2005: 9,10] Nejen nástroj, ale i samotné motivy tetování měli svůj důvod. Nejčastěji se tetovala zvířata či geometrické tvary, případně pouze tečky mezi oči či na bradu, tyto symboly pak fungovaly jako amulet a svého vlastníka také ochraňovaly.

V Borneu, v kmeni Long Glat zase ženy tetovaly své dcery při první menstruaci, motivem byly obvykle kruhy na prsty, dlaně, zápěstí a paty, mezi 18 a 20 rokem pak získaly i tetování stehen. Další rituální tetování provázela domorodce celý život, jako například „*tetování v okolí rtů, které se dokončilo před různými důležitými událostmi – např. před dívčinou svatbou a bylo později znakem toho, že dívka je již vdaná.*“ [Fiksa, 2005: 11]

Úplně jiný význam však měla tetování v kmeni Ainu na území dnešního Japonska. Zde šlo o význam čistě magický. Domorodci věřili v posmrtný život a tetování pro ně mělo obrovskou symboliku. „*Jestliže chtěly ženy po smrti žít v říši svých předků, musely být tetované dle prastarých tradic.*“ [Fiksa, 2005: 12] Tento magický tetovací rituál prováděl nejen kmen Ainu, ale i kmen Kayanů, opět z Bornea. Ti se domnívali, „*že se tetování změní v pochodeň a poskytne jim osvětlení při cestě do světa duchů. Ten, kdo tetování nemá, je odsouzen k věčnému bloudění v říši stínů.*“ [Fiksa, 2005: 12]

1.2.2. Maorské tetování - Moko

Na Novém Zélandě se přímo termín tetování nepoužívá, místní domorodci označují své zdobení těla za „moko“, Maorské tetování. O původním významu moka se můžeme pouze dohadovat, protože o jeho původu nemáme žádné zmínky ani v dějinách Maorů či jejich mýtech.

První zmínka o Maorech se objevuje až v deníku cestovatele Abela Tasmana, který velmi důkladně popsal a zdokumentoval vzhled domorodců, ale žádná zmínka o tetování se v jeho zápiscích neobjevila. Můžeme se tedy pouze dohadovat, že v té době, tzn. v roce 1642 Maorské tetování ještě neexistovalo. Další zmínka o Maorech, která je pro mou práci podstatnější se objevila až díky slavnému mořeplavci, který doplul k Ostrovům v roce 1769, kapitánu Jamesi Cookovi, z jehož deníků se dozvídáme poprvé o moko – zdobení těla Maorů.

Pokud jde o význam maorského tetování, má dvě různá vysvětlení, která si vzájemně neprotiřečí, můžeme tedy brát v úvahu obě varianty. První variantou je válečné tetování na zastrašení protivníků, podle slov autora: „*Domorodé tradice uvádí, že první osadníci si před bitvou kreslili na tváře značky ze spálených oharků dřeva, jako předchůdce tetování. Aby si domorodci nemuseli neustále znova malovat válečné barvy, začali své tváře a těla zdobit jizvami napuštěnými barvivem.*“ [Robley, 2008: 1] Druhou variantou naopak splnutí s barvou kůže protivníka. „*Náčelníci, kteří bývali světlejší rasy, museli v bitvách bojovat s otroky tmavé pleti, a proto se barvili tak, aby nebyli nápadní.*“ [Robley, 2008: 2] Z doby

prvního tetování moka však nemáme mnoho spolehlivých záznamů, abychom tyto teorie mohli stoprocentně potvrdit či naopak vyvrátit.

Cook ve svém deníku popisuje i vzhled moka na domorodcích: „*Jejich těla a obličej jsou posety znaky z černého barviva, kterým říkají amoco - široké spirály na hýždích, čerň na stehnech u většiny z nich, tváře starých mužů, znaky téměř úplně pokryté. Tetováním dosáhnou dospělosti a současně i váženosti.*“ Jeho poznámky pokračují: „*Jejich znaky jsou obecně řečeno spirály, tetované s velkým umem až téměř elegancí. Jedna strana odpovídá druhé, značky na těle přechází v motivy listoví, záhyby filigránských ornamentů, ale v takovém bohatství forem, že žádné dvě práce ze sta, na první pohled stejné, nejsou při podrobném ohledání shodné.*“ [Robley, 2008: 5]

Moko mělo většinou jednoduché vzory tvořené čarami do různých ornamentů či geometrických vzorů. Jedním z nejstarších vzorů byl *moko kuri*, který byl tvořen skupinkou tří krátkých čar, kolmo navazující na další přes plochu celého obličej s variantou S uprostřed čela. Tento prvotní motiv je ve srovnání s motivy, ve které se moko vyvinulo ve velkém kontrastu. Umění moko dosáhlo tak vysoké úrovně dokonalosti, že některé propracované ornamenty byly téměř uměleckým dílem. Práce na maorském tetování měla přísný systematický postup, vždy od jedné strany tváře či těla k druhé a každá linka měla své vlastní pojmenování či označení. Přestože se tetování jedinců lišila, měla společné znaky, jako například na čele bylo téměř vždy tetování do tvaru písmene V, na nose naopak středový ornament se spirálou. Maoři sami pohlíželi na nepotetované muže „s hladkou tváří“ jako na někoho podřadného, na chudáka či plebejce, tento názor si přisvojili i misionáři poté, co si na neobvyklý vzhled Maorů zvykli.

Nyní bych se pouze ve zkratce chtěla zmínit o technice, kterou byla maorská tetování vytvářena. Proces tvorby moka byl velmi bolestivý, ve srovnání s dnešním tetováním pomocí tetovacích strojků s jehlou. Nástroj pro vytváření zářezů, který Maoři nazývají Uhi je podobný malému ostrému dlátku. Nástroje se lišily materiálem, z kterého se vyráběly, např. žraločí zuby, kosti, křídla mořských ptáků, ale i velikostí či tvarem. Samotný proces pak probíhal přiložením ostré hrany Uhi na tělo a provázeno údery paličkou. Jako barvivo se používala například červená hlína nebo saze s vodou rozmíchané do husté kaše, do které se namáčely nástroje.

1.2.3. Tetování na Marshallových ostrovech

Další oblastí, kde se tetování provádělo, bylo na Marshallových ostrovech, zde se již v dnešní době toto tradiční tetování nepraktikuje a spousta záznamů byla ztracena, takže bohužel nemůžeme s jistotou určit významy většiny prováděných tetování a motivů. Informace, které jsou k dispozici, pocházejí většinou z historických pramenů z konce 19. a počátku 20. století. Mnoho prvních motivů tetování má původ v určitých druzích mořských ryb či částech kanoí, případně zobrazují jejich pohyb při plavbě, z tohoto důvodu se také mezi domorodci vžil pro tetování název „eo“, což je název pro modře pruhovanou mořskou rybu. Je tedy zřejmé, že původní náměty tetování mají kořeny v jejich lásce k mořskému prostředí. Obecně se motivy tetování charakterizují jako „*velmi abstraktní piktogramy*“ [Spennemann, 2007: 26], které vycházely převážně z přírodních zdrojů převedených většinou do zjednodušených geometrických tvarů. Jak vyplývá z obrazových příloh ve Spennemannově knize, nejčastěji používaným motivem, respektive základním elementem používaným při tvorbě tetování, byly tečky a rovná či klikatá „cickak“ čára. Další specifikací byl rozdíl mezi ženským a mužským tetováním. Bohužel o ženských tetováních se neuchovalo mnoho zdrojů případně jich ani mnoho nebylo, což může být důsledkem toho, že etnografové byli převážně muži a neměli tedy do „ženského světa“ takový přístup jako do toho mužského.

Mužská tetování bývala velmi nápadná a s výjimkou tetování tváře a horní části paží směli nosit všichni muži podobné. Tetování tváře a paží však bylo výsadou pouze náčelníků. S tetováním bylo spojeno i tradiční domorodé odívání, muži i ženy nosili horní polovinu nezakrytou, oblečení bylo vyráběno z rohoží, mužské odhalovalo přední stranu stehen a zadní zahalovalo z praktických důvodů na každodenní práci a rybolov, ženy nosily dvě rohože svázané dohromady a byly zakryté od pasu až ke kotníkům. Horní polovina těla pak byla většinou pokryta právě tradičním tetováním. Podle Spennemanna „*jsou mezi domorodými muži tetování hrudi a zad preferovány, zatímco u žen převládají tetování paží a ramen.*“ [Spennemann, 2007: 46] Krom tetování praktikovali domorodci i jiné druhy zdobení těla. „*Mladé dívky (a snad i ženy) si malovaly nehty na prstech na červeně za použití speciálního barviva z mušlí Murex. Natahování ušních lalůček bylo velmi rozšířeno mezi muži. Lalůček byl propíchnut žraločím zubem a postupně rozšiřován vkládáním listu do vzniklého otvoru. Evropané dokládají, že propíchnutý ušní lalůček se používal i jako „držák“ k nošení hliněných dýmek, cigaret, tužek a podobných maličkostí.*“ [Spennemann, 2007: 18] Vidíme tedy, že i domorodci na Marshallových ostrovech se krom tradičního tetování zabývali vytvářením piercingů a že tyto dvě tělesné modifikace bývaly už v historii blízce provázány.

1.3. Historie tetování v moderní společnosti

Tetování se ve větší míře vrátilo do Evropy koncem 18. Století, převážně díky jeho oblíbenosti u námořníků, kteří si toto zdobení těla nechávali dělat jako suvenýry ze svých cest. Postupem času se motivy a symbolika tetování těchto námořníků sjednotila a místo původních motivů si tvořili motivy vlastní. „*Tetovala se srdce se šípem, iniciály, palmy, dívky, kotvy a další*“ [Rychlík, 2005: 214] Tyto motivy jsou i nám v dnešní společnosti známy a jejich význam se dochoval jako „typicky námořnický“. Rychlík ve své knize vysvětluje i symboliku těchto motivů. „*Tak například palma byla symbolem jižních moří a později bezstarostného života vůbec, trojice složená z kotvy, kříže a srdce symbolizovala naději, víru a lásku a podobně.*“ [Rychlík, 2005: 214] V dnešní společnosti si motiv kotvy u námořníků mnoho lidí vykládá jako symboliku „zakotvení k domovu“, její kombinace s motivem srdce tedy opravdu bývala dost běžná. V 19. Století pak začali vznikat první tetovací salony, převážně v přístavech větších měst jako jsou například Antverpy, Londýn, Hamburk, Šanghaj či Marseille. Profese tatéra se postupně z přístavů rozšiřovala i do vnitrozemí a v té době se tetování dostalo z okrajové společnosti i k bohémům a aristokracii, tato vlna dokonce zasáhla i královské rodiny. „*Eduard VII., princ z Walesu, byl prvním tetovaným. Stalo se tak při návštěvě Jeruzaléma, na jeho velké cestě. V roce 1862, když bylo princovi dvacet let, povolali známého tatéra Françoise Souwana: Princ si vybral vzor zahrnující jeruzalémský kříž, který Souwan na jeho předloktí dokonale vytetoval. Souwan rozpoznal ve svém zákazníkovi právoplatného dědice britské koruny, a proto odmítl plat a žádal prince, aby tetování přijal jako výraz úcty.*“ [Rychlík, 2005: 217, citace doplnit]. Jak se v knize dále píše, budoucí král nezůstal pouze u jediného tetování a dokonce své syny poslal o dvacet let později ke stejnému tatérovi. Ti však využili služeb tatérů, které potkali na svých cestách, například po Japonsku a tím se opět tradice tetování rozšířila dále po světě, protože japonské tetování známé především motivy draků, hadů, okrasných kaprů či bojovníků do té doby nebylo příliš známé.

Koncem 19. století také nastal obrovský zlom v odvětví tetování nejen díky jeho rozšíření do vnitrozemí, ale především díky muži jménem Samuel O'Reilly, který vynalezl tetovací strojek. Díky tomu se tetování začíná stávat opravdu spíše uměním, tetováním se začínají zabývat profesionální grafici a umělci jako například nejznámější tatér té doby Ed Hardy. Jeho osobní motto bylo „*tetování je umění a jako každé umění se jej je potřeba naučit.*“ [Fiksa, 2005: 20] Proto si v roce 1974 otevřel své první tetovací studio a stal se „učitelem tetování“, hledal mladé talenty a umělce, aby jim předal své zkušenosti.

V dnešní moderní společnosti předsudky vůči tetování ustupují z velké části díky celebritám. Ty se nechávají tetovat, aby na sebe upoutali pozornost a zvýraznili se. A právě díky nim se v posledních několika letech tetování rozmáhá jako trend, lidé se například chtějí podobat svému idolu nebo si chtějí ozdobit své tělo vlastním netradičním šperkem.

Co se týče umístění a velikosti tetování, má na to Radomír Fiksa vlastní názor. Ženy podle něj mají spíše menší a jemnější tetování na méně viditelných místech těla, aby šla dobře zakrýt např. kvůli práci, vnímají svá tetování spíše jako dekoraci či módní doplněk. Naopak muži mívají podle autora výraznější a kontrastnější motivy, na plochu větší a viditelnější tetování a častěji ho mívají například na rukou, kde je na první pohled viditelné. Své tvrzení zdůvodňuje tvrzením, že „*ženy původně rodily děti a chránily rodinný krb. Muži měli zcela jiné poslání – byli to lovci, honci, ochránci a živitelé. Ženy se zdobily, protože se mužům chtěly líbit, kdežto muži se zdobili, aby zapůsobili nikoli na ženy, nýbrž na lovnou zvěř potažmo na nepřítel.*“

[Fiksa, 2005: 12] Tyto důvody v sobě prý máme zakořeněny a přetrvávají i v dnešní společnosti, dnes již spíše kvůli předsudkům, ale postupně pomalu ustupují i díky emancipaci a v dnešní společnosti jsou již normy posunuty více k hranici volnosti, než tomu bylo dříve. Odpovědí na otázku, proč tomu tak je a tetování se stává spíše běžnou záležitostí než prostředkem k šokování, může být například článek od Radomíra Fiksy, v kterém tvrdí:

„Podle nejnovějších průzkumů počet potetovaných stoupá. Kdo zná klientelu tetovacích studií, vidí pestrou a rozmanitou společnost současníků - lékaře, advokáty, profesory, sekretářky, policisty a přirozeně mnoho známých lidí, jako je Daniel Landa, David Matásek, Kateřina Kornová, Iveta Bartošová či snad Sean Connery, Andre Agassi, Angelina Jolie a mnoho dalších. Právě dnešní mladá generace se nechává inspirovat svými idoly ze světa showbyznysu a sportu a nosí hrdě svá tetování na odiv.“ [Fiksa, old.bodyartmag.cz]

1.4. Historie piercingu

Piercing má, stejně jako tetování, kořeny již v dávné historii a na rozdíl od dnešní moderní společnosti měl mnohdy rituální či náboženský význam. První propichování bylo prováděno již v dětských letech, děti primitivních národů byly prováděním piercingů a tetování „otužovány“ a lépe se vyvíjely, měly stabilnější imunitní systém a byly méně náchylné k nemocem. Jako šperk se používali kroužky, tyčinky či kolíčky z různých materiálů od dřeva, přes kosti až po kov. Piercing byl často spojen například s přechodovým rituálem u kmenových společností nebo vypovídal o sociálním postavení jedince v kmeni, kde obvykle platilo pravidlo: čím větší šperk, tím váženější člen společnosti.

Vůbec první zřejmější známky, že se piercing prováděl, jsou známe z mladší doby kamenné. „*V Africe byly nalezeny přívěšky z želvích krunýřů, zubů divočáků, zvířecích kostí a z historických maleb vyplývá, že tehdejší lidé si zdobili těmito přívěšky například uši a nos.*“ [Fiksa, 2005: 9] Piercing uší byl patrný také na nejstarším mumifikovaném a potetovaném těle nalezeném v Alpách „Otzim“, který byl zmíněn již výše a na Borneu byl piercing uší prováděn jako znak dospělosti, kdy při rituálu jedno ucho potomka propíchla matka, druhé otec, čímž byla vyjádřena závislost jedince na rodičích.

Krom stop nalezených v Africe na historických malbách byl piercing nosu poprvé zaznamenán cca před 4000 lety na středním východě. Zde platilo pravidlo, že velikost kroužku v nose označovala bohatství rodiny.

Propichování jazyka se provádělo už za doby starých Mayů a Aztéků. „*Jazyk byl piercingován jak z důvodu odebrání krve a vyvolávání bohů, tak k vytvoření stavu nevědomí, aby mohl kmenový šaman komunikovat s bohy.*“ [Fiksa, 2005: 11]

Piercing bradavek zase pochází z Texasu, kde jej praktikovali indiáni kmene Karankawa. Tento piercing se rozšířil i do Evropy. „*Za dob vlády královny Isabely Bavorské byly oblíbené šaty s výstřihem otevřeným až k pupíku, přičemž se u takových šatů používali jako ozdoby růže obepínající bradavky na něž se uchycovali různé ozdoby (řetízky apod.) a později docházelo přímo k propichování bradavek, mezi kterými se provlékali zdobené řetízky.*“ [Fiksa, 2005: 11] Tento piercing se neprováděl pouze z estetických důvodů, ale měl také způsobit vyšší citlivost bradavek a tím pádem i vyšší sexuální vzrušení.

Také staří brazilští indiáni měli obvykle obřady spojené s piercingem, zde byly důvody propichování a vytváření piercingů rozličné. „*Jeho vlastnictví slouží k určení hierarchie uvnitř kmene, oslavě dovršení určitého věku, k prohlubování vztahů mezi jednotlivými rodinnými členy anebo prostě jen k okrase. Jedním z nejznámějších a nejrozšířenějších je Tembetá, piercing dolního rtu, do něhož je vsunuté těleso ze dřeva, kamene, vyleštěné kosti a nejčastěji se Tembetá vyrábí z pryskyřice stromu, který je mezi indiány známý pod názvem Tembetá-U. Tembetá přežívá u několika kmenů v povodí Amazonky dodnes.*“ [Fiksa, 2005: 14] Samotný obřad Tembetá probíhá jednou za tři roky a bývá v době sklizně kukuřice. Tembetá se provádí mladým chlapcům ve věku 8-14 let, před samotným propíchnutím či proříznutím a vložením šperku je chlapcům na místě, kde má být řez proveden vyznačeno malé znamení označující místo řezu. V následujících týdnech se těleso musí nechat v ráně, aby se otvor neuzavřel. V této době několikrát denně aplikován lektvar s léčivými účinky

proti infekci a zajišťovacím účinkem. Postupně se zvyšujícím se věkem se otvor stále zvětšuje pomocí vsazování stále větších předmětů. V dnešní době se provádí podobným způsobem například roztahování ušních lalůčků, obvykle však pouze z estetických důvodů bez hlubšího rituálního smyslu.

1.5. Historie piercingu v moderní společnosti

Jak již bylo řečeno, piercing či propichování byl znám již v dávné minulosti, přestože ho většina lidí považuje za moderní, čerstvou záležitost. V moderní společnosti se piercing znovu objevil nejprve především díky hippies. Opravdový přelom a boom však nastal zhruba v sedmdesátých letech se zrozením punku, kdy hlavní součástí vizáže bylo šokovat a odlišit se od zbytku společnosti a jít „proti proudu“. Za otce moderního piercingu je považován Doug Malloy. Ten si společně se svým kolegou Jimem Wardem otevřel první profesionální studio „The Gauntlet“ v Los Angeles. Do širších vrstev společnosti se však piercing dostal především díky celebritám. Například francouzský módní návrhář „*Jean Paul Gaultier, který od počátku své tvorby prosazoval vlastní filosofii na módní styl a do nejedné své kolekce zařadil oblečení s prvky tetovaných motivů a piercingové šperky. Jelikož se tím začal Gaultier prezentovat (ačkoli většinová společnost v té době tento druh krášlení spíše odmítala), dostal se nejen on, ale i piercing pod velkou palbu médií.*“ [Fiksa, 2005: 14] Právě díky tomu se však piercing stal čím dál oblíbenějším prostředkem k šokování a odlišení se od většinové společnosti a právě toho začalo využívat velké množství celebrit, především hudební skupiny jako například Faith no More, Prodigy či Spice Girls.

Důležitým zlomem bylo dále vydání knihy *Modern Primitives* na začátku 90. let minulého století. „*Tento termín začal používat Fakir Musafar, jenž se během posledních třiceti let věnoval propagaci všech druhů zdobení těla víc než kdokoli jiný. Kniha se stala důležitým zdrojem informací pro všechny mladé lidi, kteří chtěli svá těla ozdobit některou z tradičních metod.*“ [Randall, 1998: 11] Jak tedy vyplývá z názvu knihy, jednalo se o snahu rozšíření tradičních ozdob a modifikací těla používaných v kmenové společnosti do společnosti současné. V dnešní době, tedy zhruba v posledních 15 letech zájem o piercing stále narůstá, především proto, že právě díky celebritám se rozšířil natolik, že již není brán jako něco extravagantního, s výjimkou extrémních šperků či extrémního množství šperků, ale spíše jako běžný šperk především u mladých lidí.

2. Metodologie

2.1. Cíle výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumu je snaha o objasnění narůstajícího trendu tělesných modifikací v dnešní době. Základními výzkumnými otázkami, které jsem si před výzkumem kladla, byly: Má tetování nějaký hlubší smysl než pouze „zkrášlování těla“? Proč se tetování, které je takřka neodstranitelným zásahem do lidského těla, stává moderní záležitostí? Proč si tetování nechává dělat stále více lidí, přestože nedávno byli jeho nositelé společností odsuzováni a vytlačováni na okraj společnosti? Co mají nositelé tetování společného a v čem se naopak liší? Jaký názor mají nositelé tetování na tento fenomén? Proč si lidé nechávají kromě tetování dělat piercing a další tělesné modifikace a v čem se nositelé různých modifikací liší?

2.2. Metoda sběru a výběr respondentů

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvantitativní sběr dat doplněný dvěma polostrukturovanými rozhovory se zaměstnanci tetovacího a piercingového studia Hell.cz a několika z dalších 16 rozhovorů, 10 žen a 6 mužů, které jsem provedla v rámci předvýzkumu. Ve své práci však budu pracovat pouze s částí těchto rozhovorů, abych tím zbytečně nenarušovala strukturu práce a zbytečně neopakovala informace, které se následně potvrdili v kvantitativním výzkumu a tyto rozhovory jsem použila především jako podklady k vytvoření dotazníku a předběžných hypotéz. Respondenty pro kvantitativní výzkum jsem získala nepravděpodobnostním výběrem pomocí metody sněhové koule. Tuto metodu jsem vybrala především z důvodu svých časových a finančních možností, velká část potenciálních respondentů má tetování či piercing na místě, kde je v běžném životě, s výjimkou letních měsíců, pro většinu lidí skryto. Proto jsem zvolila internetový dotazník, kde jsem jako kritérium pro respondenta uvedla vlastnění alespoň jedné tělesné modifikace. Tento dotazník jsem rozeslala svým známým, o kterých jsem věděla, že mají tetování či další tělesnou modifikaci a dále jsem poprosila další známé v okolí o spolupráci s rozšířením tohoto dotazníku.

2.3. Validita výzkumu, faktory ovlivňující rozložení respondentů

Výsledkem výzkumu je 242 respondentů, z nichž 5 nevlastní tetování, ale pouze piercing či některou z těžších tělesných modifikací (např. umělé jizvení či implantáty), zbylých 237 respondentů vlastní alespoň jedno tetování a 116 z nich vlastní zároveň s tetováním alespoň jeden piercing. Co se týče rozložení respondentů podle pohlaví, výrazně převažují ženy.

Respondentek bylo 178, respondentů pouze 64. Tento fakt může být dle mého názoru ovlivněn tím, že ženy bývají ochotnější při vyplňování dotazníků a tuto mou hypotézu mi potvrdil i Ing. Marek Demčák, provozovatel webových stránek Vyplňto.cz, které se zabývají přímo online dotazováním. Na mou otázku, jaký je poměr žen a mužů vyplňujících dotazníky mi odpověděl následovně: „*přestože je ve společnosti ještě stále zakořeněna jakási představa, že počítače a informační technologie jsou spíše "mužským světem", realita je již několik let přesně opačná - ženy jsou na internetu a zejména sociálních sítích (které tvoří nejvýznamnější zdroj návštěvnosti vyplnto.cz) podstatně aktivnější než muži. Co se týče Vyplňto.cz, tak když se podívám na statistiku za uplynulé 4 roky, je poměr muži vs. ženy 34,7 : 65,3 (na základě více než 1,2 mil. vyplněných dotazníků). Za poslední cca půlrok je statistika muži vs. ženy již 31,9 : 68,1.*“ [Demčák, 2012, e-mailová komunikace] Tuto informaci dokládá i článek, zabývající se poměrem mužů a žen, co se týče užívání internetu obecně. Například na sociálních sítích jako facebook či bitter tvoří většinu opět ženy, důležitý je ale i čas, který obě pohlaví na těchto sociálních sítích tráví, u žen je to až o 30% více než u mužů. Také „*mobilní přístup na sociální sítě mají z 55 procent na svědomí ženy.*“ Tyto příklady jsou celosvětové, ale pokud zůstaneme pouze v České republice, dozvíme se podobné informace. „*Facebookovou hru Bzoonk Bar od společnosti Falanxia hraje 61 procent žen, z toho polovina je ve věku 18 až 24 let. V aplikaci O2 kachnička z dílny brandz friendz, kde si lidé vytvořili během února a března přes 20 tisíc originálních kachniček, dosáhl podíl žen 75 procent. Také lídr slevového trhu Slevomat hlásí jasnou převahu zákaznic, kterých má 65 procent, další z velkých hráčů Zapakatel mluví o 55 procentech.*“ *„Na Fler.cz ženy tvoří více než 90 procent uživatelů a ten samý poměr registrujeme u fanoušků Fler.cz na Facebooku.*“ [Lauschmann, 2011]

Získat reprezentativní vzorek by však bylo obtížné i vzhledem k výše zmíněným faktorům, že u většiny tělesně modifikovaných lidí ani nemusíme vědět, zda nějakou modifikaci mají, s výjimkou jedinců, kteří mají výrazné tělesné modifikace například v obličeji či na spodní části paží a pokud bych se zaměřovala pouze na tyto viditelně modifikované jedince, tak bych tím reprezentativnost výzkumu opět narušila. Respondenti byli rozděleni původně do sedmi věkových kategorií, podle stáří v době prvního tetování, a byli to kategorie do 15 let, 16- 20 let, 21- 25 let, 26-30 let, 31-35 let, 36-40 let a více než 40 let. Tyto kategorie však byly zbytečně úzké a poslední 3 zmíněné zahrnovaly dohromady tím pádem pouze pět respondentů, proto jsem se rozhodla sloučit tři nejvyšší věkové kategorie do jedné a tím počet kategorií snížila na pět. I přes toto zúžení nejsou ani věkové kategorie vyvážené a největší zastoupení mají respondenti ve věku 16 – 20 let, následování respondenty ve věku 21 – 26 let.

Tento výsledek však podle mě nenarušuje reprezentativnost vzorku, protože podle mého názoru nejčastějšími novými zákazníky tetovacích studií (tedy zákazníci, kteří si chtějí nechat udělat své první tetování) opravdu bývají lidé ve věku od 16 do 25 let. Tento fakt je pravděpodobně způsoben přetrvávajícími předsudky z dřívějších dob, především starších lidí, kteří zažili dobu, kdy potetování lidé byli společností odsuzováni. Tuto hypotézu částečně potvrzuje i Martin Rychlík, který sbíral informace z médií i tetovacích salónů a zjistil, že „nejčastěji do tetovacích studií chodí zájemci ve věku od 18 do 30 let, s průměrem kolem pětadvaceti let.“ [Rychlík, 2005: 250] Rychlík uvádí vyšší věkový průměr, než vychází z mého výzkumu, musím však zdůraznit, že uběhlo již 7 let od vydání této knihy a od té doby se věkový průměr potetovaných jedinců pravděpodobně dále snižuje, v dnešní době by tedy mohl odpovídat hodnotám vplynulým z mého výzkumu. Pokud bych se pokusila kategorie více vyvážit a zvolila ještě menší počet kategorií, způsobila bych tím ještě větší zkreslení výsledků výzkumu.

2.4. Hypotézy

Z rozhovorů prováděných v rámci předvýzkumu, jsem si vytvořila hypotézy, které jsem se pomocí výsledků výzkumu snažila potvrdit či naopak vyvrátit. První hypotézou bylo tvrzení, že lidé se nechávají tetovat ze tří různých důvodů, případně z kombinace těchto důvodů.

1. čistě estetická záležitost, motiv se jim líbí a proto si ho nechali vytvořit na své tělo
2. touha upoutat pozornost nebo se lišit od zbytku pozornosti, být rebel
3. symbol něčeho důležitého, zlomový okamžik v životě (např. narození dítěte-ženy si nechávají vytetovat jméno a datum narození jejich dítěte), životní motto či vyjádření svého názoru

Druhá hypotéza se týkala piercingu, zde jsou důvody stejné jako body 1. a 2. v předchozí hypotéze.

Důležitým faktem k zamyšlení byl pro mne také výzkum provedený Martinem Heřmanským v loňském roce na FHS UK zaměřeném na piercing v kultuře středoškolské mládeže.

Z výzkumu vyplynulo, že: „*Mládež je nahlížena jako nacházející se ve stavu liminality, tedy v takovém období, které je ze své podstaty přechodné a přestože není jasně ohraničené, musí vždy nutně skončit. Mládež se tedy nakonec „musí“ enkulturovat/akulturovat do dominantní společnosti. V této perspektivě tak členové dominantní společnosti mohou nahlížet piercing*

jako „mladickou nerozvážnost“ způsobenou právě nedostatečnou enkulturací nositele z řad mládeže, který „ještě“ nepřijal hodnoty a normy dominantní společnosti, ovšem je jen otázkou času, kdy tak učiní. Až se tak stane, pak nositel svůj piercing prostě trvale vyjme.“

[Heřmanský, 2012: 195] Jedinci tedy souhlasí s tím, že tato tělesná modifikace je pouze dočasná a že souvisí s určitým obdobím života, otázkou však je, proč jsou tedy i ostatní tělesné modifikace jako je především tetování, (v mnohem menší míře pak skarifikace, podkožní implantáty a další) stejně oblíbené jako piercing, přestože jsou trvalé a nevratné? Zde se tedy nabízí hypotéza propojující předešlé dvě hypotézy, tedy že k tetování, na rozdíl od piercingu, vede nositele častěji hlubší smysl než pouze estetické záležitosti či snaha odlišit se od většinové společnosti.

Další hypotézou je názor, že ženy si nechávají dělat spíše méně výrazná, menší tetování na méně viditelných místech než muži, kteří se tetováním spíše snaží podtrhnout svou mužnost a volí proto větší a výraznější motivy.

Poslední hypotézou, kterou jsem si ve výzkumu stanovila, byl názor, že většina lidí s tetováním se domnívá, že ostatní mají tetování především z estetických důvodů či jako trendovou, módní záležitost.

Ve výzkumu jsem se samozřejmě zabývala větším množstvím otázek než zahrnují výše zmíněné hypotézy, u ostatních jsem však většinou nebyla schopná odhadnout možné odpovědi, proto jsem definování těchto hypotéz do práce nezahrnula.

3. VÝZKUMNÁ ČÁST

V následující části bych shrnula poznatky, které vyplynuly z odpovědí respondentů na jednotlivé otázky dotazníku, případně na fakta, která vyplývají ze závislostí některých otázek. Zaměřila jsem se především na rozdílnost odpovědí mužů a žen, dále jsem zkoumala, zda existuje i nějaká závislost na věku respondentů a jejich odpovědi.

3.1. Rozdělení podle pohlaví

První informací, která z výzkumu vyplynula, byly rozdílné motivy či vzory mužů a žen u svého prvního tetování. To, že 11% žen si nechává vytetovat nějakou květinu či strom a muži se naopak motivům flóry vyhýbají a místo toho si nechává téměř 8% tetovat biomechaniku, tedy vzor, který vyobrazuje propojení těla se strojem, zas tak překvapivé nebylo, zajímavostí

však je, že téměř třetina mužů (31,3%) si jako první tetování nechává vytvořit nějaký ornament, přestože u žen je to pouze necelá pětina (17,9%). Dalším oblíbeným motivem pro tetování u žen bývá vyobrazení fauny, svého mazlíčka či oblíbené zvíře si nechává vytetovat více než čtvrtina žen (26%), u mužů tento motiv nedosahuje ani poloviční oblíbenosti (12,5%).

Dalším faktorem, na který jsem se zaměřila, bylo místo prvního tetování a důvody, které respondenty k výběru tohoto místa vedli. U mužů vyšla s jasnou nadpoloviční většinou (57,8%) jako nejoblíbenější lokalita pro první tetování paže, ať se jedná o rameno, předloktí nebo délku celé paže, tzv. rukáv. To je dle mého názoru způsobeno především tím, že muži chtějí, aby tetování bylo vidět při běžném nošení, ale zároveň ho mohli skrýt pod dlouhý rukáv v případě potřeby, např. v zaměstnání. Dalším důvodem může být relativně velká plocha mužské paže a tím pádem „vhodné plátno“ pro rozsáhlejší motivy. Tyto informace mi potvrdily, že 42,2% mužů si místo tetování vybírá především z důvodu vhodné kombinace místa a motivu, druhou nejčastější odpovědí byl výběr místa z praktických důvodů 29,7% a téměř čtvrtina mužů (23,4%) volila místo pro tetování čistě z estetických důvodů.

U žen se tyto odpovědi výrazně lišily, jelikož téměř polovina žen (48,6%) vybírala místo tetování z praktických důvodů, aby ho mohly například snadno zakrýt v případě potřeby a téměř třetina žen (32,4%) vybírala místo tak, aby bylo vhodnou kombinací místa a motivu. Z toho zároveň logicky vyplývá, že nejčastějším místem prvního tetování u žen byla záda (29,5%) a noha (22%). Zajímavostí také byla místa, která měla zastoupení pouze u žen: břicho (8,7%), pozadí (2,9%) a intimní partie (2,3%).

Přestože nám z výše uvedeného vyšlo, že ženy si místo tetování vybírají spíše z praktických důvodů a muži si vybírají více podle estetiky, z odpovědí na otázku z jakého důvodu se respondenti nechali poprvé potetovat, vychází zcela opačný fakt. Téměř polovina žen (49,4%) si nechala své první tetování udělat z estetických důvodů, v porovnání u mužů je to lehce přes třetinu respondentů (34,5%), ti volili jako nejčastější variantu tetování vyjadřující jejich názory či životní postoje (36%). Třetí nejčastější odpovědí u obou pohlaví pak bylo tetování jako symbol vyjadřující zlom v jejich životě či konkrétní životní období. K zamyšlení je fakt, že přibližně čtvrtina respondentů obou pohlaví (24,7% celkem, z toho 23,5% muži a 25,3% ženy) si tetování nechává dělat z důvodu vyčlenění se z davu, odlišení se a originality. Otázkou však je, nakolik originální je to myšlenka, pokud stejně jako dotyčný smýšlí další čtvrtina respondentů.

Dále jsem se pokusila zaměřit pouze na respondenty, kteří si tetování zvolili z nějakého hlubšího než pouze estetického důvodu. U mužů převažovalo tetování z důvodu sebe prezentace, ti tvořili téměř polovinu z vybraných respondentů (48,7%), u žen byla tato odpověď také nejčastější, ale tvořila o deset procent menší zastoupení (38,5%). Častější zastoupení odpovědí u mužů než u žen bylo v případě vyjádření víry či sounáležitosti se subkulturou (12,8% muži, pouze 3,8% ženy), naopak častější zastoupení žen bylo v případě znamení vlastního zvěrokruhu, většinou dle českého či čínského horoskopu či svých vlastních iniciál (11,5% ženy, 5,1% muži) a osobního vztahu, ať ke konkrétní osobě, věci, události či domácímu mazlíčkovi (15,4% ženy, 5,1% muži) nebo k obecným věcem jako je hudba, zvířata atp. (16,3% ženy, 12,8% muži). Překvapivý zlom však nastává v případě, kdy respondent či respondentka vlastní více než jedno tetování, muži s více než jedním tetováním tvoří více než třetinu z dotazovaných mužů (34,4%), u žen je to lehce přes čtvrtinu z respondentek (27,5%). Zatímco u mužů stejně jako při prvním tetování i při druhém převažuje touha vyjádřit tetováním své názory a postoje (36,4%) a druhým nejčastějším motivem jsou opět estetické důvody (27,3%), výrazně se zvýšila motivace jedince začlenit se tetováním do nějaké skupiny či subkultury a to o více než 10% (při prvním tetování tuto možnost zvolilo pouze 7,9% respondentů a byla to tedy nejméně častá odpověď, u druhého tetování dosahuje již 18,2%, tedy téměř pětina respondentů, čímž se dostává na třetí nejčastější odpověď této otázky). U žen se naopak nejčastější odpovědí oproti prvním tetování stalo vyjádření svého názoru či postoje. Tuto odpověď zvolila téměř polovina respondentek, které mají více tetování (49%, o 15,5% více než při prvním tetování) a tím na druhé místo sesadily estetické důvody (ty v případě druhého tetování nedosahují ani třetiny z odpovědí – 30,6%, přestože u prvního tetování tuto odpověď volila téměř polovina respondentek – 49,4%). Stejně jako u mužů nastal také výrazný nárůst tetování z důvodu začlenění do skupiny či subkultury zhruba o 10% (2,3% u prvního tetování, 12,2% u druhého). Naopak snaha o vyčlenění se z davu či tetování z důvodu originality, která u obou pohlaví při prvním tetování dosahovala zhruba čtvrtiny všech odpovědí, nyní výrazně poklesla. U mužů skoro o 20% na pouhých 4,5% odpovědí, u žen dokonce pokles na nulu, žádná žena tuto odpověď za důvod svého dalšího tetování nevybrala. Zde bych ráda zmínila, že tetování by každý měl vybírat s rozmyslem, protože ve výjimečných případech pro něj může představovat obrovské problémy. Ráda bych odkázala na článek, kde motiv tetování mohl svého vlastníka stát i život. *„Německý deník Das Bild zveřejnil zprávu o německém doktorovi židovského původu, který odmítl operovat pacienta, protože byl nositelem nacistického tetování. 36letý muž měl na ruce vytetovanou nacistickou orlici držící v drápech*

*svastiku. Lékař se vyjádřil, že je proti jeho přesvědčení operovat někoho s takovýmto symbolem na těle. Ženě pacienta doslova oznámil: „Jsem žid. Vašeho manžela nebudu operovat.“ [Painart, 25.10.2012]*Tento článek samozřejmě vzbudil vlnu protichůdných názorů, kdy se řešil rozpor mezi povinností lékaře vázaného Hippokratovou přísahou a osobním přesvědčením.

Rozdílným faktorem u prvního tetování mužů a žen bývá i věková hranice. Přestože u mužů i u žen byly nejvýrazněji zastoupeny kategorie mezi 16 a 25 lety, muži měli nadpoloviční většinu v kategoriích nad 25 let (50,9%), přestože ženy tuto nadpoloviční většinu tvořily v kategoriích do 25 let (58%). Přestože to není extrémně výrazný rozdíl, vyplývá nám z toho, že ženy se nechávají tetovat průměrně v nižším věku, než muži.

Krom otázek zaměřených na respondenty samotné mě také zajímal jejich názor na ostatní jedince s tělesnými modifikacemi. Muži se v nadpoloviční většině (55,7%) shodli, že většina lidí se nechává potetovat, protože je to moderní a trend, u žen tento názor zastává zhruba třetina respondentek (33,5%). Druhou nejčastější odpovědí pak bylo vyjádření názorů a postojů (18,2% celkem u obou pohlaví) a třetí nejčastějším motivem jsou podle 15,2% respondentů estetické důvody. Z toho jasně vyplývá, že většina respondentů nespatřuje v tetování ostatních lidí nějaký hlubší důvod či význam. Zvláštní je podle mého názoru fakt, že přestože muži uvedli jako nejčastější důvod svého vlastního tetování vyjádření svého názoru či postoje, u ostatních lidí zastávají názor, že jde čistě o módní záležitost a uvádí tuto možnost mnohem častěji než ženy. Pokud se na tuto otázku zaměřím přímo z hlediska souvislosti mezi důvodem vlastního tetování a názorem na tetování ostatních, nejvýraznější odchylkou od průměru jsou respondenti, kteří si své tetování nechali udělat jako památku na životní zlom či období. Ti, na rozdíl od ostatních respondentů myslí, že si lidé nechávají tetování dělat spíše jako vyjádření názorů či postojů (34,3%) než jako trendovou záležitost (25,7%). Druhým zajímavým faktem je, že 57,9% lidí, kteří se tetováním chtěli odlišit a být originální, zastává názor, že ostatní mají tetování čistě jako módní záležitost, protože je to trend. Nabízí se tedy otázka: Proč si lidé nechávají udělat tetování z důvodu odlišení se od ostatních, když si zároveň myslí, že více než polovina ostatních potetovaných si myslí, že je to moderní záležitost a tedy nic originálního a neobvyklého, ale naopak něco, co je momentálně „in“? Zde by se nabízela možnost odpovědi, že tito respondenti si nechali udělat tetování v době, kdy ještě moderní nebylo a naopak bylo známkou rebelie, ale v dnešní době

tomu tak již není. Tato možnost však není příliš pravděpodobná, vzhledem k tomu, že téměř tři čtvrtiny respondentů jsou ve věku 16 – 25 let a naprostá většina z nich se nechala potetovat mezi 16. – 20. rokem věku, tím pádem tetování mají maximálně 10 let, ve většině případů spíše mnohem méně. Můžeme zde však najít souvislost právě se sociálními rolemi a sebe prezentace zmíněnými v úvodu práce. Lidé si tetování nechávají udělat proto, aby se vyčlenili z hlavního proudu společnosti, aby ukázali, že chtějí být originální, jedineční, že se nebojí experimentů a nových věcí, tímto samotným aktem se však zároveň pro ostatní naopak začleňují do škatulky s nápisem „potetovaný člověk“ a význam toho tetování už většina společnosti nejspíše neřeší.

Další tělesnou modifikací, která je vedle tetování nejčastější je piercing. Jak vyplývá z výzkumu, piercing je spíše ženskou záležitostí, minimálně jeden piercing vlastní více než polovina respondentek (57,3%), více piercingů pak vlastní 42,2% z nich. U mužů jsou výsledky naprosto opačné, piercing vlastní pouze necelá třetina z dotázaných respondentů (29,7%), přesto stejně jako u žen 42,1% s kladnou odpovědí vlastní více než pouze jeden piercing. Tento fakt je pravděpodobně způsoben tím, že piercing je vlastně jiným typem náušnice či šperku a ženy se zdobí rády a častěji než muži a obecně ženy obvykle nosí šperky ve větší míře, než muži. Není překvapením, že nejčastějším místem, které si ženy nechávají propichovat, jsou stejně jako u mužů uši (ženy 19,7%, muži 12,5%), především tedy ušní chrupavky, protože propichování ušních lalůčků je natolik běžnou a rozšířenou záležitostí, že do kategorie piercingu bychom tento typ vpichu neměli řadit z důvodu zkreslení výzkumu. Druhým nejoblíbenějším piercingem u žen je piercing jazyka (16,2%), prakticky se stejným počtem následovaný piercingem pupíku, ten má 15,7% respondentek. Další oblíbené lokality u žen pak bývají nos (13,5%), obočí (10,1%), ret či okolí rtu (9%) nebo brada (6,2%). Další možnosti jsou ve výzkumu zanedbatelné.

U mužů je druhým nejčastějším typem piercingu obočí (10,9%) a třetí nejoblíbenější lokalitou je brada (6,6%). Ostatní možnosti jsou také zanedbatelné vzhledem k malému počtu respondentů s konkrétním typem dalšího piercingu.

Ptala jsem se, stejně jako u tetování, také na důvod, proč si lidé nechávají udělat piercingy a jak se dalo předpokládat, naprostá většina mužů i žen mají piercing čistě z estetických důvodů (muži 57,9%, ženy 66,7%), druhou, o něco méně častou odpovědí byla „snaha se odlišit“ díky piercingu, která pro změnu byla u mužů o něco vyšší než u žen (muži 36,8%, ženy 29,4%). To je dle mého názoru způsobené stejným důvodem, který jsem zmínila již výše, že ženy se

zdobí rády a častěji, zatímco muži tento typ šperku nosí spíše jako znak rebelie nebo na upoutání pozornosti. Pouze pár jedinců uvedlo, že pro ně má piercing nějakou hlubší hodnotu, například že díky piercingu chtěli překonat vlastní strach z bolesti nebo pro ně samotná aplikace piercingu je rituální záležitostí, případně si nechávají dělat piercing k nějaké konkrétní události: „*kromě estetických důvodů mě k tomu vedla touha zvěčnit určitý okamžik v osobním životě - jeden piercing je např. zásnubní*“ [žena, 26-35 let] a jeden muž například odpověděl, že má genitální piercing z praktických důvodů pro zpestření sexuálního života.

Svou práci jsem chtěla zaměřit na tělesné modifikace obecně, do kterých, kromě tetování a piercingu, patří další úpravy jako je například podkožní implantáty či skarifikace „(z angl. *scar* = *jizva*) znamená jizvení, tedy vytváření uměleckých jizev.“ [Hell.cz] Tento typ modifikace se dále dělí na dva způsoby, pomocí kterých jsou jizvy vytvářeny. Cutting: „*jizva je vytvářena odebráním tkáně suchou jehlou (tetovací jehlou bez barvy) nebo skalpelem, následně je do rány vetřen popel, který způsobí plasticitu jizvy a případně pigmentaci.*“ [Fiksa, 2009: 21]

V dnešní době, kdy jde v tetovacích studiích především o sterilní prostředí, se popel do čerstvé rány nevtírá kvůli možnému vzniku infekce, hojící se rány se však co nejdéle udržují otevřené, aby výsledná jizva byla co nejvýraznější. Druhým typem skarifikace je branding. „*Jde o vypalování různých obrazců do kůže. Používá se k tomu nažhavený kov v požadovaném tvaru*“ [Fiksa, 2009: 12]

Jelikož tyto typy modifikací nejsou ve společnosti příliš časté, je logické, že ani většina z respondentů tyto modifikace nemá, přesto bych je do své práce ráda zahrнула alespoň okrajově a zmínila jedince, kteří tyto modifikace mají.

Prvním zajímavým faktem, který jsem zjistila při vyhodnocování odpovědí na otázku „Máte i některé další tělesné modifikace?“ (kromě tetování a piercingu), je různá interpretace některých druhů modifikací. Například tzv. flashe či roztahovák, tedy kruhové ozdoby o různé šířce průměru, které se vkládají většinou do ušního lalůčku a průměr šperku se postupně zvětšuje, čímž dochází k postupnému roztahování lalůčku, vnímá část respondentů jako piercing, druhá část ho však považuje za jiný typ tělesné modifikace. Možnost, že vlastní tuto modifikaci uvedli dvě respondetky a dva respondenti, je však pravděpodobné, že respondentů vlastních „tunely“ bude více, ale uvedli tuto modifikaci jako klasický piercing uší. Stejný problém nastává i u tzv. mikrodermálních piercingů či mikrodermálů „*Kůže není při tomto typu piercingu propíchnuta jehlou. Používá se nástroj zvaný puncher (z angl. *punch* = prorazit), což je kruhový skalpel s průměrem 1,5mm - 2mm. S ním se do kůže vykrojí kolečko*

o daném průměru. Do vzniklého otvoru se vsadí oválná základna mikrodermálu tak, že otvorem po puncheru vyčnívá pouze dřík šperku.“ [Hell.cz]. Díky tomu se tedy dá piercing aplikovat prakticky na jakoukoli část těla a viditelná je pouze ozdobná část, která se na vloženou podkožní „kotvu“ či základnu šperku našroubuje. Přestože samotný název této modifikace slovo „piercing“ obsahuje, některé ženy svou odpověď, že tento typ šperku mají mezi prsy, zahrnuli do jiného typu modifikací.

Posledním typem modifikace, kterou uvedli čtyři respondenti (tři muži a jedna žena), že vlastní je již výše zmíněná skarifikace. Důvody pro tuto modifikaci byly, že jim skarifikace připadá přirozenější a smysluplnější. Jeden z mužů uvedl, že je to součást motivu jeho tetování a je vytvořena jím samotným.

O skarifikaci jsem se bavila také s člověkem, který má k této modifikaci patrně nejbliže ze všech respondentů, protože se jí věnuje jako součásti své profese. V piercingovém a tetovacím studiu Hell.cz jsem tedy provedla rozhovor s jejich skarifikátorem a ptala jsem se, proč ho zaujal zrovna tento typ těžkých a neobvyklých modifikací a jak se k tomu vlastně dostal.

„No, vlastně v tom věku pubescentním, kdy člověk má potřebu šokovat a odlišit se, především od rodičů, tak myslím, že většina lidí sáhne po těch modifikacích, takže nejjednodušší vlastně je, začít se propichovat, protože na tetování potřebuješ studio, propíchnout se můžeš sám, takže začneš u sebe, pak kamarády. No a v tomhle období já viděl film s Dolphem Lundgrenem, Rudý Škorpion se to jmenovalo. No a oni ho zachrání někde na poušti, tam ho oživují a vyřezou mu na prso nějakého ohnivého škorpiona, on tam pak chodí a má to už vystouplé, to jsou ty keloidní jizvy, no a mně se to strašně líbilo, řek sem si: to musím mít!

Mě skarifikace baví i víc než to tetování za prvé z důvodu, že moje grafické možnosti končí zhruba tam, kde možnosti té skarifikace a navíc je to víc o tom rituálu, je to bliž těm kmenovým společnostem, je to prostě rituál a je to prostě bliž k těm kořenům než tetování a jsem rád, že ta skarifikace si pořád drží ten status „na okraji společnosti“, že není tak mainstreamová jako to tetování, které bylo na okraji společnosti dřív, ale teď už je to běžné.“ [Fousage, Hell.cz, 21.3. 2012]

3.2. Rozdělení podle vzdělání

Krom rozdílných odpovědí v závislosti na pohlaví jsem se také zaměřila na to, zda respondenty ve výběru jejich tělesných modifikací ovlivňuje dosažené vzdělání. Zde však musíme brát ohledy na to, že část respondentů jsou stále studenti středních či vysokých škol,

tím pádem jejich nejvyšší dokončené vzdělání nemusí být konečné a tím pádem mohou být některé výsledky zkreslené. Konkrétní počet studujících respondentů není znám, protože otázka zaměstnání byla nepovinná z důvodu větší návratnosti dotazníků a neochoty některých respondentů sdělovat tuto informaci, přesto své zaměstnání uvedlo 167 respondentů, tedy téměř 70% a z této části respondentů tvoří studenti necelých 40%.

Prvním faktorem je rozdíl oblíbenosti motivů dle vzdělání. U středoškolsky vzdělaných bez maturity bývá nejčastějším motivem prvního tetování ornament (42,9%), zatímco u středoškolsky vzdělaných s maturitou je nejčastější motiv symbol či znak a u lidí se základním i vysokoškolským vzděláním se nejčastěji objevuje motiv fauny. Rozdílné bývá i místo prvního tetování. Přesně polovina středoškoláků bez maturity volí pro první tetování paži, u lidí se základním vzděláním jsou nejčastější lokalitou záda (40%), stejně jako u vysokoškoláků (31,9%) a u středoškoláků s maturitou převládá stejně jako u těch bez maturity paže (27,7%). Tento fakt má nejspíše souvislost s důvody proč si respondenti tuto lokalitu vybrali. U základního vzdělání mají jasnou převahu (70%) praktické důvody, stejně jako u vysokoškoláků (43,1%). Proto jsou tedy nejspíše nejčastější lokalitou pro tetování záda, kde se tetování dá snadno skrýt pod oblečení a například v zaměstnání tedy nikdo nemusí vědět o tom, že dotyčný nějaké tetování vlastní. Naopak u středoškoláků bez maturity volila polovina respondentů tetování z důvodu vhodné kombinace motivu a místa, druhou nejčastější možností pak byly estetické důvody (35,7%), praktické důvody volilo pouze 14,3% respondentů. Do této hypotézy však příliš nezapadají důvody tetování u středoškoláků s maturitou, kteří stejně jako lidé se základním vzděláním a vysokoškoláci volili nejčastěji praktické důvody (44,7%). Zjišťovala jsem tedy, čím by tento fakt mohl být způsoben a zjistila jsem, že pokud se podíváme na poměr mužů a žen co se týče dosaženého vzdělání, mají muži větší zastoupení v kategorii středoškolsky vzdělaných s maturitou (62,5%) než ženy (57,9%), na rozdíl od základního a vysokoškolského vzdělání, kde mají převahu ženy a jak jsme zjistili již dříve, muži volí lokalitu paže častěji než ženy, což může způsobit fakt, že lokalitu paže u středoškoláků s maturitou volilo o 5% více respondentů, než lokalitu zad, kde dominují naopak spíše ženy.

Co se týče velikosti tetování, zde se nejvýrazněji liší opět středoškolsky vzdělaní bez maturity, kteří nejčastěji volili střední velikost tetování (50%), u základního vzdělání bylo nejčastější volbou malé tetování do plochy 10 x 10 cm (60%), stejně jako u středoškolsky vzdělaných s maturitou (61%) a vysokoškolsky vzdělaných respondentů (58,3%). Z těchto výsledků velikosti a důvodů umístění, pokud vezmeme v potaz, že velká část respondentů se

základním vzděláním jsou teprve studenti středních škol, vychází informace, že lidé s vyšším vzděláním si nechávají vytvářet spíše menší tetování a místo volí z praktických důvodů, aby se dalo snadno zakrýt v případě potřeby, na rozdíl od respondentů s nižším vzděláním, kteří místo a velikost tetování volí spíše z důvodů, aby vypadalo esteticky a bylo vidět.

Z výzkumu dále vyplývá, že lidé se základním či středoškolským vzděláním se nejčastěji nechávají tetovat ve věku od 16 do 20 let (ZŠ 100%, SŠ bez maturity 42,9%, SŠ s maturitou 51,8%), zatímco lidé s vysokoškolským vzděláním se nechávají tetovat nejčastěji ve věku 21 – 25 let (43,1%). Z toho můžeme například usuzovat, že vysokoškolsky vzdělaní lidé nad svým tetováním více přemýšlejí, než si ho nechají udělat a nepropadají módní vlně tetování v době své puberty. Tento fakt potvrzují i důvody, z kterých si jedinci tetování nechávají vytvářet. U respondentů se základním vzděláním zvolila téměř třetina respondentů (30%) možnost tetování jako vyjádření vlastního názoru či postoje, u respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity převažovala touha vyčlenit se díky tetování z davu a být originální (28,6%). To si můžeme opět vysvětlit tím, že v pubertálním věku se velké množství jedinců snaží odlišit od zbytku společnosti a prosazovat vlastní názory, aby dali najevo, že již nejsou děti. U středoškolsky vzdělaných respondentů s maturitou převažovali estetické důvody (27,7%), druhou nejčastější možností, kterou zvolila téměř pětina respondentů (19,1%), bylo opět vyjádření názoru či postoje. Téměř třetina vysokoškolsky vzdělaných respondentů volila také estetické důvody (29,2%), jejich druhou nejčastější volbou bylo vyjádření životního zlomu či období (18,1%). Z toho můžeme usuzovat, že lidé s vyšším vzděláním volí tetování spíše proto, aby se líbilo, než aby upoutalo pozornost a zviditelnilo jeho nositele, zároveň však chce téměř pětina vysokoškoláků svým tetováním vyjádřit svůj životní příběh a zaznamenat do tetování něco hlubšího než jen pouhý obrázek, což může být opět příčinou toho, proč se vysokoškolsky vzdělaní lidé nechávají poprvé tetovat v průměru později než ostatní respondenti.

Úplně opačné výsledky však získáme v případě, že respondent má více tetování. Motivy k vytvoření dalšího tetování u respondentů se základním vzděláním či středoškolským bez maturity jsou většinou čistě estetické (ZŠ - 66,7%, SŠ bez maturity – 50%), naopak u středoškoláků s maturitou či vysokoškoláků převládá vyjádření vlastního názoru či postoje pomocí svého dalšího tetování (SŠ s maturitou – 48,8%, VŠ – 47,4%). Tento fakt může být dle mého názoru způsoben například tím, že si respondenti v mladším věku pořídili tetování, o kterém příliš nepřemýšleli a v pozdějším věku s ním již nebyli spokojeni a svého rozhodnutí litovali, tak se rozhodli pro další tetování, které pro ně hlubší smysl mít bude a původní

tetování s ním například překryli, odpoutali pozornost k novějšímu tetování nebo prostě jen vyjádřili svůj názor nezávisle na prvním tetování. Naopak lidé, kteří již mají jedno tetování vyjadřující pro ně hlubší smysl, se mohli rozhodnout pro další tetování čistě z estetického hlediska, protože hlubší smysl už vyjádřili ve svém prvním a proto si další nechávají dělat čistě na ozdobu.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tématem tělesných modifikací, zaměřila jsem se především na dvě nejrozšířenější v současné společnosti, piercing a tetování. Pro zkoumání tohoto fenoménu a rozšíření modifikací v dnešní době jsem se rozhodla zaměřit na populaci, která má s modifikacemi osobní zkušenosti, tedy respondenty, kteří minimálně jednu tělesnou modifikaci sami vlastní. Výsledkem tohoto kvantitativního výzkumu je tedy náhled do současné situace, která, jak vychází z výsledků výzkumu, se od poznatků vycházejících z teoretické části práce, značně liší. Jako cíle výzkumu, jsem si kladla nalezení odpovědí na otázky, zda má tetování nějaký hlubší smysl než pouze krášlení těla a proč se tato nevratná modifikace v dnešní době stává módní záležitostí a má ji stále více jedinců, když dříve byla tato tělesná modifikace odsuzována. Jak se zdá, jednotná odpověď pro všechny modifikované jedince neexistuje. Z výsledků vyplývá, že přibližně čtvrtina modifikovaných jedinců má tetování čistě jen z estetických důvodů. Další téměř ¾ respondentů má tedy hlubší důvody, mezi které patří především vyjádření životních názorů či postojů, případně vyjádření životního zlomu či období, například nějaké těžké životní situace. Paradoxem se však stává, že zhruba 60% respondentů, tedy nadpoloviční většina zastává názor, že ostatní modifikovaní jedinci mají své tetování čistě z estetických či módních důvodů (zjištěno sečtením názorů „je to moderní a trend“ 44,6% a estetické důvody 15,2%). Z toho také vyplývá, že tetování již není odsuzováno tolik jako dříve, jelikož se stalo záležitostí módních trendů a to je nejspíše příčinou neustále narůstajícího zájmu o tuto modifikaci, přestože většina respondentů popírá, že má tetování pouze z „povrchních“ důvodů a spatřuje ve svém tetování hlubší smysl než v tetování ostatních jedinců. Jedinci si tedy připadají výjimeční, vidí ve svém tetování smysl, přestože ostatní podle nich pouze podleli módnímu trendu. Tento obecný znak je pravděpodobně způsoben tím, že většina jedinců má tzv. „dvojitý metr“, tedy na sebe pohlížejí jinak než na ostatní a odmítají si připustit, že právě oni by podléhali módním trendům či tlaku společnosti a že právě oni jsou ti originální, kteří se svým tetováním naopak vyčleňují z davu, zatímco ostatní se naopak svým tetováním čistě z estetických či módních důvodů začleňují do pomyslné škatulky „tetování bez smyslu“. Největší rozdíly mezi respondenty pak logicky

nacházíme v rozdělení dle pohlaví, což opět potvrzuje myšlenku zmíněnou v teoretické části, že muži mají svá tetování výraznější, větší a více viditelná, protože mají zdůraznit jejich mužnost a ženy naopak dávají přednost jemnějším, decentním a méně viditelným motivům. Jak jsem již psala výše „*ženy původně rodily děti a chránily rodinný krb. Muži měli zcela jiné poslání – byli to lovci, honci, ochránci a živitelé. Ženy se zdobily, protože se mužům chtěly líbit, kdežto muži se zdobili, aby zapůsobili nikoli na ženy, nýbrž na lovnou zvěř potažmo na nepřítele.*“ [Fiksa, 2005: 12] Z toho důvodu tedy ženy nemávaly rozsáhlá tetování na viditelných místech, aby tím děti nevystrašily, na rozdíl od mužů, jejichž tetování naopak zastrašit nepřítele mělo. Piercing bývá oblíbený především u žen, které ho mají v nadpoloviční většině čistě z estetických důvodů, považují ho tedy za šperk stejně jako náušnice či náhrdelník. Otázkou však zůstává, proč se tato trvalá modifikace stala oblíbeným módním trendem, přestože je neodstranitelná a na rozdíl od módních trendů tedy není pomíjivá? Na tuto otázku však nemůžeme nalézt objektivní odpověď, jelikož většina respondentů si nechce připustit, že se tetováním, které dříve bylo předmětem k odlišení a nyní se naopak začleňují do nově vzniklé „moderní tetované společnosti“ a můžeme se pouze dohadovat, zda tento trend nedospěje do situace, kdy originální a vyčleňující se bude naopak člověk bez jakékoli tělesné modifikace.

Slovník pojmů

Do své práce jsem na závěr vložila slovník pojmů s definicemi různých tělesných modifikací vyskytujících se v mé práci. Většina pojmů je vysvětlena již v textu, v místě, kde jsou použity, pro zpřehlednění a snazší orientaci jsem tyto pojmy znovu shrnula v této části. Pro modifikace, u kterých jsem nenašla vhodnou definici (nejspíše z důvodu, že je to natolik zažitý termín, že v odborné literatuře obvykle ani nebývá vysvětlen), jsem doplnila definici vlastní vytvořenou z dostupných informací o této modifikaci, případně převzatou z neoborných zdrojů:

branding: „*Jde o vypalování různých obrazců do kůže. Používá se k tomu nažhavený kov v požadovaném tvaru*“ [Fiksa, 2009: 12]

cutting: „*jizva je vytvářena odebráním tkáně suchou jehlou (tetovací jehlou bez barvy) nebo skalpelem, následně je do rány vetřen popel, který způsobí plasticitu jizvy a případně pigmentaci.*“ [Fiksa, 2009: 21]

flash, roztahovák, tunel, plug: různé typy šperků, které se vkládají do roztažených ušních lalůčků (dále viz. roztahování uší) [vlastní definice]

mikrodermály: „Kůže není při tomto typu piercingu propíchnuta jehlou. Používá se nástroj zvaný puncher (z angl. punch = prorazit), což je kruhový skalpel s průměrem 1,5mm - 2mm. S ním se do kůže vykrojí kolečko o daném průměru. Do vzniklého otvoru se vsadí oválná základna mikrodermálu tak, že otvorem po puncheru vyčnívá pouze dřík šperku.“ [Hell.cz]

piercing: tělesná modifikace, při které se používá jehla nebo tenký ostrý předmět za účelem proděravění kůže, kdekoliv na těle a následného vložení šperku do vzniklého otvoru. [Zemen, 2010: 36]

roztahování uší: Kanálek vzniklý vytvořením klasického piercingu je postupně rozšiřován pomocí vhládní šperku s větším průměrem až do požadované velikosti. Jako šperk se používá obvykle tzv. flash (dutý šperk, „tunel“) či plug (plný šperk, „zátká“), v kmenové společnosti se tyto šperky nazývají ušní kolíky [vlastní definice]

skarifikace: „(z angl. scar = jizva) znamená jizvení, tedy vytváření uměleckých jizev.“ [Hell.cz]

tělesné modifikace: (z angl. body modification) těžko definovatelné, z hlediska mé práce bude nejvhodnější definice: jakákoli dobrovolná, trvalá či dočasná úprava či změna těla, do tělesných modifikací řadíme tedy nejčastěji piercing, tetování, skarifikaci, podkožní implantáty a další [vlastní definice]

tetování: z původního tahitského slova tatau, jež znamenalo „označovat“; stálá a neodstranitelná kresba či ornament vytvořený na těle vpravením barviva pod kůži nositele. [Rychlík, 2005: 27]

Seznam použité literatury:

Bianchi, Rober S.: *Tattoo in Ancient Egypt*. in. ed. Arnold Rubin: Marks of civilization, Los Angeles – Museum of Cultural History 1988

DeVito, Joseph A.: *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada publishing, 2008

Ferguson, Henry, Procterová, Lynn: *Umění tetování*. Praha: Rebo Productions 1998

Fiksa, Radek: *Encyklopedie Bodyartu*. Světnov: Sowulo Press, 2009

Fiksa, Radek: *Piercing*. Světnov: Sowulo Press, 2005

Fiksa, Radek: *Tetování*. Světnov: Sowulo Press, 2005

Goffman, Erving: *Všichni hrajeme divadlo*. Praha: Nakladatelství studia Ypsilon, 1999

Heřmanský, Martin: *Činky, sichry, banánky: Piercing v kultuře pražské středoškolské mládeže*, dizertační práce na katedře Obecné antropologie FHS UK, Praha 2012

Randall, Housk: *Piercing – Moderní antologie*. Praha: Rebo Productions, 1998

Robley, Horatio Gordon: *Tetování mezi Maory*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2008

Rychlík, Martin: *Dějiny odívání*. Praha: Lidové noviny, 2005

Spennemann, Dirk H. R.: *Tetování na Marshallových ostrovech*. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007

Spindler, Konrad: *Muž z ledovce*. Praha 1998

Zemen, Jan: *Tělesné modifikace*. Diplomová práce, Ústav hudební vědy FF MU, Brno 2010

Internetové zdroje:

Fiksa, Radomír: Tetování není výdobytkem nové doby, datum neznámé, dostupné na: <http://old.bodyartmag.cz/tetování-není-výdobytkem-nové-doby.75.html>

Hell.cz: skarifikace: Dostupné na: <http://www.hell.cz/skarifikace/>

: mikrodermály: Dostupné na: <http://www.hell.cz/mikrodermaly/>

Lauschmann, Jindřich: Doba se změnila, internet je nástrojem žen, 22. 03. 2011, dostupné na: <http://www.tyinternet.cz/2011/03/22/clanek/doba-se-zmenila-internet-je-nastrojem-zen/>

She-mon: Lékař odmítl operovat pacienta s nacistickým tetováním, 25.10. 2012, dostupné na: <http://www.painart.cz/74/lekar-odmitl-operovat-pacienta-s-nacisticky-m-tetovanim/clanek/>

Seznam příloh:

Příloha č.1: Otázky k předvýzkumu (polostrukturovaný rozhovor)

Příloha č.2: Dotazník (kvantitativní výzkum)

Příloha č. 3: Frekvence odpovědí, výsledky dotazníku (tabulky)